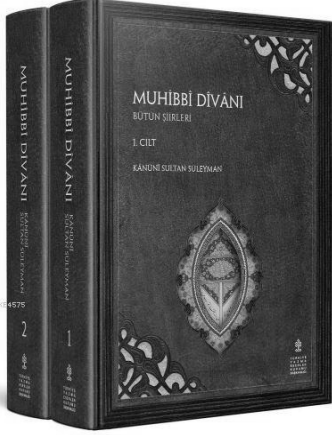

YAYIN TANITIM

Kemal YAVUZ, Orhan YAVUZ, *Muhibbî Dîvânı (Bütün Şiirleri)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2016.

Arş. Gör. İbrahim YILMAZ*

Türk tarihi boyunca hükümdarlar, sanatın hamisi olmakla kalmayıp kendileri de eserler vererek sanata, edebiyata hizmet etmişlerdir. Bunlardan birisi de I. Süleyman'dır. Batılılar için korkutucu bir tarihî figür olan “Muhteşem” Süleyman, çıkardığı kanunlar ve adaletli yönetimiyle Türk tarihinde “Kanunî” unvanını almıştır. Hem Osmanlı Devleti'nin hem de Türk dünyasının en parlak asrı olarak nitelendirilebilecek XVI. yüzyılın bu büyük hükümdarı, “Muhibbî” mahlasıyla şiirler yazmıştır. Bundan başka “Muhib” ve “Meftûnî” mahlaslarını da kullanmıştır (Ak 2010: 74).

Kanûnî Sultan Süleyman'ın 46 yıl süren saltanatı boyunca Osmanlı Devleti sadece siyasi açıdan değil kültür, sanat ve edebiyat açısından da altın çağını yaşar. Türk klasik edebiyatının zirve isimleri *Fuzulî* (1483-1556) ve *Bâkî* (1526-1600) onun devrinde eser vermiştir. Bu isimlerden ikincisinin Kanûnî tarafından himaye edildiği ise herkesçe malumdur. Küçük yaşından beri şiirler yazan Muhibbî'nin şiiri, padişah olduktan sonra büyük şairlerle teması neticesinde olgunlaşmıştır (Ak 2010: 74). Devlet adamlığının yanı sıra sanatkâr yönüyle de ön plana çıkan Sultan Süleyman, Türk edebiyatında en çok şiir yazan hükümdar unvanına sahiptir (Yavuz vd. 2014: 12).

Yakın tarihe kadar Muhibbî Divanı üzerine yapılan en kapsamlı çalışma Prof. Dr. Coşkun Ak tarafından hazırlanıp 1987 yılında Kültür Bakanlığınca yayımlanan eserdir. Bundan başka, Vahit Çabuk'un Tercüman 1001 Temel Eser arasında basılan *Dîvân-ı Muhibbî (Kanunî Sultan Süleyman'ın Şiirleri)* ve Günay Kut'un hazırladığı ve yine bir Kültür Bakanlığı yayını olan *Muhibbî Dîvânı-Tıpkıbasım* adlı çalışmalarını da zikretmek gerekir. Türkiye kütüphanelerinde çok sayıda nüshası bulunan Muhibbî

* Gazi Üni., Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Böl., yilmazibrahim@gazi.edu.tr

Divânı'nın Bölge Yazma Eserler Nüshası, 2014 yılında Orhan Yavuz, Bekir Direkci, Mevlüt Gülmez, Mehmet Yastı ve Hidayet Duyar tarafından yayımlanmıştır. Kanunî Sultan Süleyman'ın şiirleri üzerine yapılan son çalışma ise, bu yazıda tanıtılmaya çalışılacak eserdir.

Kemal Yavuz ve Orhan Yavuz tarafından yayımlanan *Muhibbî Dîvânı: Bütün Şiirleri* adlı eser, Kanunî Sultan Süleyman'ın şiirlerinin 14 farklı kütüphanede yer alan nüshalarının karşılaştırmalı yayınıdır. Bu yönüyle, *Muhibbî Dîvânı* üzerine bugüne kadar yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığınca iki cilt hâlinde basılan yayın, 4118 şiir içermektedir. *Takdim, Sunuş, Ön Söz, Söz Başı* ve *Kısaltmaların* ardından 16 başlıktan oluşan *İnceleme* bölümü gelmektedir. Bu başlıklarda; Türklerde şiir geleneği ve Kânûnî Sultan Süleyman'ın şiir anlayışı, etkilediği ve etkilendiği şairler, tarihî olayların Kânûnî'nin sanatına etkileri ayrıntılarıyla anlatılmıştır. İnceleme kısmının ardından eser hazırlanırken faydalanan kaynaklar ve metin neşrinde kullanılan transkripsiyon alfabesi verilmiştir. *Tenkritli Metin* bölümünün sonra aradıkları şiirlere ulaşmada araştırmacılara büyük kolaylık sağlayacak *Şiirler Dizini* yer almaktadır.

Oldukça hacimli olan *İnceleme* bölümü, ilgililere dikkat çekici bilgiler sunmaktadır. Türk tarihine hükmedenlerin birçoğunun aynı zamanda şair olduğunun vurgulandığı bu bölümde Sultan Süleyman'ın devlet adamlığı kimliğinin gerisinde kalsa da oldukça parlak olan sanatçı kimliğine vurgu yapılmaktadır. Zira hükümdar şairler ele alındığında da Kânûnî Sultan Süleyman'ın Türk edebiyatında müstesna bir yerinin olduğu dikkat çekmektedir. Türkçenin yanı sıra Farsça bir divanı da bulunan *Muhibbî*'nin en çok şiir yazan hükümdarlar arasında ilk sırayı aldığı ve bütün şairler arasında da ilk üç sırada bulunduğu görülmektedir (24, 67). Bu bölümde verilen bilgilerden *Muhibbî*'nin Nesîmî, Cem Sultan, Necâtî, Ahmed Paşa gibi şairlerden etkilendiğini ve çağdaşlarından Fuzûlî ve Bâkî gibi sanatkârları takip ettiğini öğrenmekteyiz (26). *Muhibbî*, ayrıca Nizâmî ve Selmân gibi şairleri beğenmekte ve şiirlerini onların şiirleriyle kıyaslamaktadır (27). Eserlerinde, deyim ve atasözlerini sıklıkla ve ustalıkla kullanmıştır (33-52).

Edebiyatımızda Ahmet Haşim ile birlikte anılan *saf şiir/poesie pure* fikri, asırlar öncesinde *Muhibbî*'de karşımıza çıkmaktadır (31):

“*Muhibbî olmagıl gâfil dilünden koyma eş'ârı
İşidenler diye arı şi'ir sana müsellemdür*” (351).

Muhibbî'nin sanatı; nazire edebiyatı açısından incelendiğinde ve tahmis yönü ile değerlendirildiğinde daha iyi anlaşılır. Divan şiirinin ken-

disinden önceki sanatçıları ve devrinin büyük ediplerini takip eden padişahın bu yönü, devrinin edebiyat ve şiir dünyasının canlı olmasında rol oynamıştır. Nesimî, Şeyhoğlu Mustafa, Ahmed Paşa, Avnî (Fatih Sultan Mehmed), Fuzûlî gibi birçok şaire nazire yazan Kânûnî Sultan Süleyman; Cem Sultan, Hayâlî, Necâtî, Husrev gibi isimlerin gazellerini de tahmis etmiştir (67-102).

Muhibbî'yi Türk edebiyatında önemli kılan özelliklerden bir de onun Türk şarkı edebiyatı açısından taşıdığı önemdir. O, Türk edebiyatının şarkı alanındaki en başarılı şairlerindedir (102).

Dili kullanma konusunda da Muhibbî'nin Türk edebiyatındaki önemi oldukça büyüktür. "O kendine mahsus, tamamen kendinin yaptığı kelimeleri ve ekleri kullandığı gibi, Çağatay Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesine has kelime ve eklere de yer verir. Hatta Farsça dil kullanışlarını da Türkçenin içine sokar" (117).

Bütün Türk tarihinin en kudretli hükümdarlarından olan Kânûnî Sultan Süleyman, sanata ve sanatçıya verdiği önemle de dikkati çekmektedir. Yukarıda verilen bilgiler ışığında rahatlıkla denilebilir ki; Kânûnî "muhteşem" bir sultan, Muhibbî de "büyük" bir şairdir. O, yalnız Türk tarihinin değil Türk edebiyatının da önemli bir ismidir. Kânûnî Sultan Süleyman Han'ın doğumunun 520. ve ölümünün 450. yılı münasebetiyle *Muhibbî Dîvânı: Bütün Şiirleri* adlı eseri titizlikle hazırlayan Sn. Kemal Yavuz ve Sn. Orhan Yavuz'a ve eserin basımını gerçekleştiren Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına şükranlarımızı sunarız. Yayına <http://www.ekitap.yek.gov.tr/> adresinden de erişebildiğini hatırlatmakta fayda görüyoruz.

Son olarak, Muhibbî'nin sanatına küçük bir örnek vermek amacıyla Hürrem Sultan'a yazıldığı tahmin edilen bir şiiri paylaşalım:

*Karşunda ben pervâneym sen şem'i tâbânsın bana
 'İşkunla hem dîvâneym sen âfet-i cânsın bana
 Cevr ü cefâ kahr u sitem mihr ü vefâ cûd u kerem
 Ben bende-i fermânunam sen şâh-ı sultânsın bana
 Bir bülbül-i nâlânunam tâ subha dek giryânunam
 Şöyle seniün hayrânunam sen dahı hayrânsın bana
 Hicr içre bulmuşken memat kıldun bana çün iltifât
 Buldum lebünden ben hayât sen âb- hayvânsın bana
 Zülfüne gönliüm bestedür âhum göge peyvestedür
 Cânâ Muhibbî hastadur sen derde dermansın bana (165).*

KAYNAKÇA

AK, Coşkun (2010), “Süleyman I (Edebî Yönü)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 38, s. 74-75.

YAVUZ, Kemal – YAVUZ, Orhan (2017), *Muhibbî Dîvânı (Bütün Şiirleri)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul.

YAVUZ, Orhan – DİREKÇİ, Bekir- GÜLMEZ, Mevlüt- YASTI, Mehmet – DUYAR, Hidayet (2014), *Muhibbî Dîvânı (Bölge Yazma Eserler Nüshası)*, Konya.